

บทที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์

นับตั้งแต่โยฮัน กูเตนเบิร์ก ชาวเยอรมัน ได้คิดค้นแท่นพิมพ์เครื่องแรกของโลกได้สำเร็จใน ค.ศ. 1450 เป็นต้นมา ได้มีการพิมพ์สิ่งพิมพ์ต่างๆ มากมาย หนังสือพิมพ์จัดเป็นผลพวงของวิวัฒนาการด้านการพิมพ์ และการสื่อสารของมนุษย์ หนังสือพิมพ์จัดเป็นสื่อมวลชนที่เก่าแก่ที่สุด และยังคงมีบทบาท มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก เนื่องจากหนังสือพิมพ์มีคุณลักษณะเฉพาะตัวหลายประการที่พิเศษกว่าสื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ คุณสมบัติต่างๆ ดังกล่าวได้แก่

1. หนังสือพิมพ์ให้รายละเอียดได้มากกว่าสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งจะมีข้อด้อยในเรื่องของเวลาออกอากาศ (Air Time) ที่มีจำกัด นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์ยังสามารถเสนอข้อมูลในรูปแบบของข่าวและรูปแบบอื่นๆ ได้ เช่น รูปแบบของบทความ บทวิเคราะห์ สารคดี การ์ตูน การแสดงให้เห็นตาราง ภาพถ่าย และอื่นๆ

2. หนังสือพิมพ์มักมีราคาไม่แพงเมื่อเปรียบเทียบกับสื่ออื่น ๆ ดังนั้น คนทั่วไปทุกฐานะ อาชีพ จึงซื้อหาหนังสือพิมพ์ได้

3. พกพาสะดวก สามารถอ่านได้ทุกที่ เมื่ออ่านแล้ว ส่งต่อให้ผู้อื่นอ่านได้ง่าย

4. มีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากหนังสือพิมพ์เป็นสื่อเก่าแก่ที่ถือกำเนิดขึ้นก่อนสื่อมวลชนอื่น และตัวอักษรได้รับการตีพิมพ์ลงกระดาษอย่างถาวร มีหลักฐานระบุเจ้าของ และผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน

5. หนังสือพิมพ์ใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ เนื่องจากหนังสือพิมพ์ได้บันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันไว้ บันทึกข้อคิด ความเห็นต่างๆ ในแต่ละยุคสมัย จนกระทั่งมีผู้กล่าวว่า หนังสือพิมพ์เป็นเอกสารที่บันทึกประวัติศาสตร์รายวัน

6. สามารถใช้ในการอ้างอิงได้ง่าย

7. สามารถเก็บรักษาหนังสือพิมพ์ไว้ได้นาน

8. หนังสือพิมพ์สามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ เช่น การประชาสัมพันธ์เรื่องราวต่างๆ การตีพิมพ์โฆษณา ทั้งโฆษณาในท้องถิ่น โฆษณาย่อย และโฆษณาทั่วไป

9. คุณค่าด้านวรรณกรรม ภาษาที่ใช้ในหนังสือพิมพ์มีลักษณะเฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็นภาษาที่ใช้เขียนข่าว เขียนบทความ สารคดี และอื่นๆ ในส่วนของข้อเขียนที่ใช้ภาษาอย่างมีคุณภาพ ผู้อ่านได้รับอรรถรสทางด้านภาษาควบคู่ไปกับความรู้ ความบันเทิง ซึ่งอรรถรสนี้จะแตกต่างจากภาษาที่ใช้ในหนังสือหรือข้อเขียนอื่นๆ

ความหมายของหนังสือพิมพ์

ประเทศไทยเรารับความรู้ด้านหนังสือพิมพ์มาจากหมอบรัดเลย์ (Dan Beach Bradley) ซึ่งใช้คำว่า Newspaper (หนังสือพิมพ์) มาตั้งแต่พิมพ์หนังสือพิมพ์บางกอกเรคคอร์ด (Bangkok Recorder) ฉบับแรกเมื่อ พ.ศ. 2387 เป็นต้นมา สมัยนั้นคนไทยเราเรียก “หนังสือพิมพ์” ว่า “หนังสือข่าว” ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาในหนังสือพิมพ์มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอหรือบอกข่าว เป็นส่วนใหญ่ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงสนพระทัยในหนังสือพิมพ์ เป็นอย่างมาก ทรงใช้คำว่า “หนังสือพิมพ์” แทนคำว่า “หนังสือข่าว” หลังจากนั้นคำว่า “หนังสือพิมพ์” จึงใช้กันอย่างแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน แต่คนไทยก็ได้นิยามคำว่า หนังสือพิมพ์ไว้ เนื่องจากเป็นศาสตร์ที่มาจากต่างประเทศ เพียงแต่กำหนดความหมายของคำว่าหนังสือพิมพ์ไว้ในกฎหมายสำหรับการตีความเท่านั้น

ในพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 บัญญัติไว้ว่า หนังสือพิมพ์ หมายถึง สิ่งพิมพ์ ซึ่งมีจำหน่ายเช่นเดียวกัน และออกหรือเจตนาจะออกตามลำดับเรื่อยไป มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม

สำหรับความหมายของหนังสือพิมพ์ที่หลากหลายออกไปนั้น นักวิชาการสื่อสารมวลชนได้อธิบายถึงความหมายและคำจำกัดความของคำว่า หนังสือพิมพ์ไว้มากมาย ตัวอย่างเช่น ปีเตอร์ แซนด์แมน (Peter M. Sandman) กล่าวว่า “หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งพิมพ์ที่ไม่ได้เย็บเล่มออกเป็นรายประจำสม่ำเสมอ เสนอข่าวสารในรูปแบบตัวหนังสือพร้อมด้วยภาพประกอบ” (พีระ จิระโสภณ : 188)

Encyclopedia Americana (Encyclopedia Americana Vol 20 : 278) ให้คำอธิบายว่า หนังสือพิมพ์ หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่ไม่ได้เย็บเล่ม ตีพิมพ์เผยแพร่อย่างสม่ำเสมอ ประกอบด้วย เนื้อหาด้านข่าว ข้อคิด ความเห็น บันเทิง และโฆษณาเพื่อบริการผู้อ่านและเพื่อความอยู่รอด หนังสือพิมพ์จึงเป็นทั้งธุรกิจ และสถาบันสาธารณะ ด้วยประการหลังจึงมักจะมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า หนังสือพิมพ์ต้องมีเสรีภาพ

ใน Collier's Encyclopedia (Collier's Encyclopedia Vol 17 : 443) กล่าวว่า หนังสือพิมพ์พัฒนามาจากสังคมที่เจริญแล้ว เพื่อเสนอข่าวสารในแต่ละวัน เป็นผู้นำและแจ้งความเห็นของสาธารณชน เป็นผู้ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เป็นแหล่งข่าวสารด้านการค้า อุตสาหกรรมและการโฆษณา ความสำคัญของหนังสือพิมพ์อยู่ที่การรู้จักวิเคราะห์ วิเคราะห์ และการเสนอข่าวอย่างรอบรู้ (Their Critical and Informative Function) หนังสือพิมพ์จึงเป็นที่รวมของ คนมืออาชีพ ธุรกิจและประโยชน์ของสาธารณชน

จากคำนิยามเหล่านี้จะเห็นได้ว่า หนังสือพิมพ์ คือ แหล่งของข่าวสาร ข้อคิด ความเห็น บันเทิง โฆษณา ตลอดจนเรื่องราวต่างๆ ที่สาธารณชนอยากรู้ แล้วตีพิมพ์เป็นสิ่งพิมพ์ที่ไม่เย็บเล่มออกจำหน่ายอย่างสม่ำเสมอในราคาถูก

นิยามของคำว่า หนังสือพิมพ์ ของประเทศตะวันตก จะให้ความสำคัญแก่หนังสือพิมพ์ในระบบเศรษฐกิจเสรีว่า เป็นธุรกิจ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีอิสระ มีเสรีภาพที่จะวิพากษ์วิจารณ์ และตรวจสอบรัฐบาลได้ด้วย คำนิยามส่วนนี้จึงอาจจะแตกต่างกันไปตามระบอบการปกครอง ในประเทศสังคมนิยม หนังสือพิมพ์จะต้องเป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลเพื่อเผยแพร่อุดมการณ์ของพรรค เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาล ส่วนในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ และประชาชนมีการศึกษาน้อย รัฐบาลมีแนวโน้มต้องการควบคุมหนังสือพิมพ์มากกว่าการให้เสรีภาพอย่างเต็มที่ ซึ่งการควบคุมนี้อาจทำได้ในรูปแบบต่างๆกันไป ประเทศกำลังพัฒนาจึงอาจจะให้นิยามความหมายของหนังสือพิมพ์เหมือนกับประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่ในทางปฏิบัติ อาจจะแตกต่างกันไป

ประเภทของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์มีความหลากหลายมากทั้งในด้านขนาด เนื้อหา และอื่นๆ ดังนั้น จึงอาจแบ่งประเภทของหนังสือพิมพ์ตามเกณฑ์ต่างๆ ได้ ดังนี้

1. การแบ่งตามลักษณะเนื้อหา

1.1 หนังสือพิมพ์ประชานิยม (Popular Newspaper) บางครั้งเรียกว่า หนังสือพิมพ์ปริมาณ เนื้อหาในหนังสือพิมพ์มักเป็นข่าวเร้าอารมณ์ (Sensational News) เช่น ข่าวอาชญากรรม อุบัติเหตุ ภัยพิบัติ ข่าวที่เกี่ยวข้องกับเพศ ข่าวมุกตลก ข่าวความขัดแย้ง ความรุนแรงต่างๆ ข่าวเหล่านี้มักเป็นข่าวที่คนทั่วไปสนใจตามสัญชาตญาณ (Human Interest) เป็นข่าวที่ให้ผลตอบแทนทางอารมณ์ได้ทันที (Immediate Reward News)

1.2 หนังสือพิมพ์คุณภาพ (Quality Newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่เน้นการเสนอข่าวที่ต้องใช้ความรู้ในการอ่านเป็นหลัก เช่น ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการเมือง ข่าวสังคม ข่าวการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ เรื่องราวเหล่านี้มักให้ผลตอบแทนหรือคุณค่าแก่ผู้อ่านในระยะยาว (Delayed Reward) ผู้ติดตามอ่านมักเป็นผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างสูง เช่น นักการเมือง นักธุรกิจ นักวิชาการ จำนวนจำหน่ายของหนังสือพิมพ์ประเภทนี้จึงไม่สูง เมื่อเปรียบเทียบกับหนังสือพิมพ์ประเภทแรก

หนังสือพิมพ์ในปัจจุบันขางฉบับพยายามเสนอเนื้อหาทั้งแนวหนังสือพิมพ์ปริมาณ และหนังสือพิมพ์คุณภาพผสมผสานกัน จึงมีการจำแนกหนังสือพิมพ์ตามเนื้อหาขึ้นมาอีกหนึ่งประเภท ได้แก่ หนังสือพิมพ์กึ่งปริมาณกึ่งคุณภาพ

2. แบ่งเป็นหนังสือพิมพ์ทั่วไปและหนังสือพิมพ์เฉพาะเรื่อง

อาจกล่าวได้ว่าเป็นการแบ่งหนังสือพิมพ์ตามเนื้อเรื่องได้เช่นเดียวกัน แต่แบ่งเรื่องออกเป็นเรื่องทั่วไป และเรื่องเฉพาะประเภท

2.1 หนังสือพิมพ์ทั่วไป (General Newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีความหลากหลายในการเสนอเนื้อหา มักเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจในแต่ละวันทุกๆ ด้าน เช่น หนังสือพิมพ์รายวันที่มีจำหน่ายในท้องตลาดในปัจจุบัน

2.2 หนังสือพิมพ์เฉพาะเรื่อง (Specialized Newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีเนื้อหาเฉพาะด้าน เพื่อกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม (Segmentations) เช่น กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักธุรกิจ นิสิตนักศึกษา ผู้สนใจกีฬา กลุ่มเหล่านี้เมื่อมีจำนวนมากพอที่จะทำให้ธุรกิจหนังสือพิมพ์เฉพาะเรื่อง ดำรงอยู่ได้ ตัวอย่างของหนังสือพิมพ์เฉพาะเรื่อง เช่น หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ หนังสือพิมพ์ Student Weekly และหนังสือพิมพ์สยามกีฬา เป็นต้น

3. แบ่งตามความถี่การตีพิมพ์

ความถี่ในการตีพิมพ์มีความสัมพันธ์โดยตรงกับเวลาในการจำหน่ายหนังสือพิมพ์

3.1 หนังสือพิมพ์รายวัน (Daily Newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่ออกจำหน่ายเป็นประจำทุกวัน อายุของหนังสือพิมพ์จึงสั้น เมื่อหมดวัน หนังสือพิมพ์ฉบับเดิมจะล้าสมัยลงทันที และมีฉบับใหม่ออกมาแทนที่ ดังนั้น ความเด่นของหนังสือพิมพ์จึงอยู่ที่ความเร็ว ความสด เรื่องที่น่าสนใจต้องเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่สุดของวันนั้น การตกข่าวจึงเป็นความบกพร่อง หนังสือพิมพ์รายวันหลายๆ ฉบับ จึงมีหัวข้อข่าวหน้าแรกที่เหมือนกัน แต่จะต่างกันที่ความลึกซึ้งในข้อมูล หรือการนำเสนอประเด็นเด่นเป็นที่น่าสนใจ แตกต่างไปจากฉบับอื่น

ในหนังสือพิมพ์รายวัน มักมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาปิดข่าว ซึ่งผู้สื่อข่าวจะต้องเขียนข่าวให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนดต่างๆ ที่เหตุการณ์ข่าวนั้นยังดำเนินต่อไป หนังสือพิมพ์รายวันจึงอาจตีพิมพ์วันละหลายกรอบ หรือตีพิมพ์เป็นกรอบเช้า หรือกรอบบ่าย เพื่อให้สะดวกต่อการจำหน่าย

3.1.1 หนังสือพิมพ์กรอบเช้า ได้แก่ หนังสือพิมพ์ซึ่งหาอ่านได้ในตอนเช้าตรู่ของแต่ละวัน โดยปกติจะปิดข่าวช่วงบ่ายของแต่ละวัน แล้วจัดพิมพ์ให้ทันจำหน่ายในเช้าวันรุ่งขึ้น

3.1.2 หนังสือพิมพ์หลายกรอบ หนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายสูง มักพิมพ์วันละหลายกรอบ โดยทุกกรอบจะให้ทันจำหน่ายในช่วงเช้าของวันที่ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์กรอบแรกๆ จะพิมพ์เพื่อส่งไปจำหน่ายในท้องถิ่นห่างไกล กรอบต่อมาส่งไปจำหน่ายในจังหวัดที่ใกล้ขึ้น กรอบหลังสุดพิมพ์ออกจำหน่ายในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ดังนั้น เนื้อหาบางส่วน of หนังสือพิมพ์วันเดียวกัน แต่คนละกรอบจึงอาจแตกต่างกันได้

3.1.3 หนังสือพิมพ์ราย เป็นหนังสือพิมพ์ที่ออกจำหน่ายในตอนบ่ายของแต่ละวัน ข้อดีของหนังสือพิมพ์กรอบบ่าย คือ สามารถเสนอข่าวประจำวันล่าสุดได้ เพราะสามารถลงข่าวสำคัญๆ ที่เกิดขึ้นตอนเช้าได้ หนังสือพิมพ์กรอบเช้าจะลงข่าวไม่ได้ เพราะปิดข่าวไปแล้ว ในด้านการตลาดหนังสือพิมพ์ที่วางจำหน่ายในช่วงบ่ายมักไม่ต้องแข่งขันกับหนังสือพิมพ์กรอบเช้า ซึ่งมักมีมากกว่า แต่มีข้อเสียเปรียบคือ ผู้บริโภคมักเคยชินกับการซื้อหนังสือพิมพ์ตอนเช้ามากกว่าตอนบ่าย

3.2 หนังสือพิมพ์ไม่ใช่รายวัน (Non-Daily Newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์รายคาบ แต่ละคาบอาจจะเป็น 3 วัน 7 วัน 10 วัน 15 วัน หรือรายเดือนก็ได้ หนังสือพิมพ์รายคาบมักไม่เน้นความสดของข่าว แต่เน้นการเสนอข้อมูล ข่าวสาร สารคดี บทความวิเคราะห์ที่ทันสมัย หนังสือพิมพ์เฉพาะเรื่องนิยมออกเป็นรายคาบมากกว่ารายวัน เนื่องจากลักษณะของเนื้อหาเรื่องราวเป็นการวิเคราะห์ข่าวโดยไม่ได้เน้นองค์ประกอบด้านความสดเป็นหลัก หรือบางครั้งเนื้อหาก็ไม่มากพอที่จะออกเป็นรายวัน

4. แบ่งตามภูมิศาสตร์

ได้แก่ การพิจารณาพื้นที่ในการจำหน่ายหนังสือพิมพ์

4.1 หนังสือพิมพ์นานาชาติ (International Newspaper) โลกปัจจุบันเป็นโลกที่ไร้พรมแดน การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว หนังสือพิมพ์บางฉบับมีเนื้อหาที่มีความเป็นสากลสูง เช่น เนื้อหาความเคลื่อนไหวของตลาดเงิน ตลาดทุน นโยบายด้านการเมือง ด้านต่างประเทศของผู้บังคับบัญชาของโลก การวิเคราะห์แนวโน้มด้านเศรษฐกิจและสังคม หนังสือพิมพ์เหล่านี้สามารถจำหน่ายได้ไม่เพียงแต่ในประเทศของตนเองเท่านั้น แต่ยังสามารถขายได้ในประเทศต่างๆ ด้วยปัจจุบันเทคโนโลยีการพิมพ์แบบการเรียงพิมพ์ทางไกล (Teletypesetting) ทำให้สามารถส่งต้นฉบับที่เรียงพิมพ์แล้วผ่านดาวเทียมไปยังสำนักงานเครือข่าย ซึ่งอยู่ห่างไกลได้สะดวก สำนักงานเครือข่ายเพียงแต่รับต้นฉบับที่เรียงพิมพ์แล้ว และดำเนินการจัดพิมพ์ ก็จะได้หนังสือพิมพ์ที่มีรูปลักษณะเหมือนกับต้นฉบับ หนังสือพิมพ์นานาชาติที่ใช้วิธีการพิมพ์ต้นฉบับผ่านดาวเทียม และส่งหนังสือพิมพ์ออกจำหน่ายในประเทศต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ The New York Times, The Wall Street Journal, USA Today ของสหรัฐ

อเมริกา และหนังสือพิมพ์ Asahi Shimbun ของญี่ปุ่น เป็นต้น วิธีการนี้จะทำให้ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศที่อยู่ห่างไกลกัน และประเทศในภูมิภาคอื่นๆ ใ้ได้อ่านหนังสือพิมพ์อย่างรวดเร็ว ในเวลาเดียวกันหรือเวลาที่ใกล้เคียงกัน

4.2 หนังสือพิมพ์ระดับชาติ (National Newspaper) ส่วนมากเป็นหนังสือพิมพ์ที่ดำเนินกิจการอยู่ในเมืองใหญ่ๆ เช่น เมืองหลวงของประเทศ และมีตลาดการจำหน่ายไปทั่วประเทศ มียอดจำหน่ายจำหน่ายสูง หนังสือพิมพ์เหล่านี้มักมีอิทธิพลสูงต่อประชาชน อาจพิมพ์วันละหลายกรอบ หนังสือพิมพ์รายวันที่ตีพิมพ์ในกรุงเทพฯ และส่งไปจำหน่ายทั่วประเทศได้ทันเวลาทุกวัน จัดเป็นหนังสือพิมพ์ระดับชาติ

4.3 หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (Local Newspaper) ส่วนมากเป็นหนังสือพิมพ์ที่ดำเนินกิจการอยู่ในท้องถิ่นซึ่งอาจจะเป็นในท้องถิ่นระดับชุมชน ระดับจังหวัด หรือระดับภูมิภาค และจำหน่ายในท้องถิ่นนั้นๆ และท้องถิ่นใกล้เคียง หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมักเสนอข่าวเรื่องราวที่อยู่ในท้องถิ่นของตน สนองตอบความต้องการของผู้อ่านในท้องถิ่นนั้นๆ กิจการหนังสือพิมพ์มักเป็นกิจการขนาดย่อม พนักงานแต่ละคนต้องทำหน้าที่หลายด้านในเวลาเดียวกัน โดยหลักการแล้ว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่ดีจะเสนอเรื่องราวที่สนองตอบความต้องการของท้องถิ่นของตนได้ดีที่สุด จะเป็นสื่อกลางที่สำคัญของคนในชุมชนนั้นๆ ได้ดีกว่าหนังสือพิมพ์จากส่วนกลาง ที่มีเนื้อหากว้างเกินไปสำหรับท้องถิ่นแต่ละแห่ง หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีชื่อเรียกต่างๆ กันไปตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ เช่น อาจจะเรียกว่า หนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาค (Regional Newspapers) หนังสือพิมพ์ระดับจังหวัด (Provincial Newspapers) หนังสือพิมพ์ชุมชน (Community Newspapers) หนังสือพิมพ์ในเมืองใหญ่ (Metropolitan Newspapers) และหนังสือพิมพ์ชนบท (Rural Newspapers)

5. แบ่งตามรูปแบบ

รูปแบบหรือขนาดรูปเล่มของหนังสือพิมพ์ที่นิยมกันอยู่ในปัจจุบันมี 2 ขนาด ได้แก่ หนังสือพิมพ์ขนาดมาตรฐาน และหนังสือพิมพ์ขนาดเล็ก

5.1 หนังสือพิมพ์ขนาดมาตรฐาน (Standard Size) บางครั้งอาจเรียกว่า หนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ (Broadsheet Newspapers) หรือขนาดเต็มรูป (Full Size Newspapers) เป็น

หนังสือพิมพ์แผ่นใหญ่ มีขนาดกว้างยาวประมาณ 15×22 นิ้ว ขนาดอาจจะแตกต่างจากนี้เล็กน้อยขึ้นอยู่กับกระดาษ

5.2 หนังสือพิมพ์ขนาดแทบลอยด์ (Tabloid) หรือเรียกว่า หนังสือพิมพ์ขนาดเล็ก มีขนาดประมาณครึ่งหนึ่งของหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ คือ ประมาณ 11×15 นิ้ว แม้ว่าหนังสือพิมพ์ขนาดเล็กจะไม่ค่อยเป็นที่คุ้นเคยของผู้อ่าน ไม่ค่อยเหมาะกับการเป็นหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ (Quality Newspaper) และอาจจะมีความหนากว่าหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ถ้ามีเนื้อหามาก แต่หนังสือพิมพ์ขนาดเล็กมีข้อได้เปรียบหลายประการ เช่น ขนาดเล็กกะทัดรัด พกพาสะดวก อ่านง่าย จัดหน้าเป็นส่วนๆ ได้ง่ายกว่า หนังสือพิมพ์จะมีจำนวนหน้ามากกว่า มีความหนามากกว่าหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ จึงให้ความรู้สึกว่าร่าเริงไม่แพง

6. แบ่งตามหลักเกณฑ์อื่นๆ

นอกจากประเภทต่างๆ ของหนังสือพิมพ์ข้างต้นแล้ว ยังมีการทำหนังสือพิมพ์ประเภทอื่นๆ อีก แม้ว่ากลุ่มผู้รับสารจะไม่กว้างขวางนัก แต่เป็นหนังสือพิมพ์ที่ผลิตเพื่อการเผยแพร่ทั่วไปเช่นเดียวกัน

6.1 หนังสือพิมพ์ในสถานศึกษา (School Newspaper) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ที่จัดทำขึ้น ผู้ที่จัดทำมักได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา อาจารย์เป็นผู้ควบคุมดูแล สถาบันที่มีการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ มักมีวัตถุประสงค์ให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติผลิตหนังสือพิมพ์จริง นอกเหนือจากการเรียนภาคทฤษฎีแต่เพียงอย่างเดียว ตัวอย่างหนังสือพิมพ์ในสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง เช่น หนังสือพิมพ์ “นิสิตนักศึกษา” ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หนังสือพิมพ์ “มหาวิทยาลัย” ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น

เนื้อหาของหนังสือพิมพ์มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา และความรู้ทั่วไป กลุ่มเป้าหมายจึงได้แก่ ชุมชนในสถาบันนั้น และผู้เกี่ยวข้อง โดยที่เป็นการฝึกปฏิบัติจึงมักได้รับเงินอุดหนุนจากสถาบัน ทำให้ขายหนังสือพิมพ์ได้ในราคาถูก

ในระยะหลัง หนังสือพิมพ์ในสถานศึกษาบางฉบับเริ่มสื่อข่าวอย่างวิเคราะห์เจาะลึก และเสนอข่าวของชุมชนมากขึ้น ทำให้หนังสือพิมพ์มีชื่อเสียง และเป็นที่สนใจของสังคมอย่างเช่น การเสนอข่าวนักศึกษาชายตัว ของหนังสือพิมพ์อ่างแก้ว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำให้

สื่อมวลชนระดับชาติทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ให้ความสนใจขยายผลการติดตามข่าว จนเป็นที่สนใจกันทั่วไป

6.2 หนังสือพิมพ์ให้เปล่า (Free Newspaper) ส่วนใหญ่เป็นการทำเอกสารเพื่อการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของหนังสือพิมพ์ กล่าวคือ เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีข้อเขียน ซึ่งเป็นข่าว บทความ สารคดี ภาพ และอื่นๆ เหมือนหนังสือพิมพ์ทั่วไป แต่เนื้อหาเหล่านี้ มักเป็นเรื่องที่เจ้าของหนังสือพิมพ์ เช่น สปอนเซอร์ หรือ หน่วยงานต่างๆ ต้องการให้นำเสนอ ตัวอย่างเช่น หนังสือพิมพ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว หนังสือพิมพ์ของธนาคาร ของบริษัทเอกชน หรือแม้แต่ของทางราชการก็ตาม จะมีการแจกจ่ายหนังสือพิมพ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีต่างๆ เช่น เดินแจก วางแจกตามจุดต่างๆ หรือส่งทางไปรษณีย์ เป็นต้น

6.3 หนังสือพิมพ์กำแพง (Wall Newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่จัดทำเป็นแผ่นเหมือนโปสเตอร์ ลักษณะของหนังสือพิมพ์กำแพงจะเป็น “กระดาษที่มีหนังสือตัวโตๆ หรือตัวหนาๆ” ปะติดไว้ตามกำแพงหรือสถานที่ที่ประชาชนจะเห็นได้ง่าย รูปแบบการจัดหน้าไม่แน่นอน เช่น อาจจะทำแบบหนังสือพิมพ์ คือ มีพาดหัวข่าว มีรูปภาพ มีคอลัมน์ประจำ หรือเป็นเพียงคำขวัญที่เขียนด้วยตัวอักษรโตๆ แล้วปะติดไว้ก็ได้ หนังสือพิมพ์กำแพงที่มีชื่อเสียงของโลก ได้แก่ ต้าจื่อเป่า (Tatzepao) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน

หนังสือพิมพ์กำแพง มีแหล่งผลิต หรือกองบรรณาธิการของตนเอง เมื่อผลิตแล้ว จึงส่งไปติดตามสถานที่ที่กำหนดไว้ ในประเทศจีนหนังสือพิมพ์ต้าจื่อเป่า เป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้มากและมีอิทธิพลสูง ในประเทศไทย กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดทำหนังสือพิมพ์กำแพง เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านเกษตร อนามัย และการอาชีพ ส่งไปตามศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนทั่วประเทศ

6.4 หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่เผยแพร่ผ่านจอคอมพิวเตอร์ โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ต (Internet)

อินเทอร์เน็ต เป็นเครือข่ายที่สามารถเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์ทุกเครื่องที่มีอุปกรณ์เชื่อมโยงให้ติดต่อกันได้เหมือนเครือข่ายโทรศัพท์ ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจจึงพยายามนำธุรกิจของตนเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต

ธุรกิจหนังสือพิมพ์ก็เช่นเดียวกัน ผู้ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์จำนวนมากเห็นว่า คอมพิวเตอร์จะเป็นอุปกรณ์ที่แพร่หลาย ในอนาคตคนจะใช้คอมพิวเตอร์มากขึ้น รวมไปถึงการอ่านหนังสือพิมพ์ผ่านจอคอมพิวเตอร์ด้วย หนังสือพิมพ์ The Nation ฉบับวันที่ 24 มีนาคม 2543 หน้า A5 รายงานว่า ปัจจุบันมีผู้จดทะเบียนอ่านหนังสือพิมพ์ New York Times ผ่าน Internet จำนวนประมาณ 10 ล้านคน และมีผู้อ่านหนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ Washington Post เป็นจำนวนมาก ซึ่งนอกจากจะอ่านข่าว และเนื้อหาต่างๆ แล้ว ยังสามารถใช้บริการต่างๆ ผ่านอินเทอร์เน็ต ได้ด้วย เช่น การหางานทำ การซื้อของ การประมูล การบันเทิงและบริการด้านสุขภาพ

สำหรับในประเทศไทย หนังสือพิมพ์หลายฉบับได้เริ่มนำข้อมูลเข้าอินเทอร์เน็ตในลักษณะให้เข้าสู่ข้อมูลได้โดยไม่คิดเงิน ตัวอย่างรายชื่อ Web Site ของหนังสือพิมพ์เหล่านี้ ได้แก่

หนังสือพิมพ์ The Nation	http://www.nationgroup.com
หนังสือพิมพ์ ฐานเศรษฐกิจ	http://www.thannews.th.com
หนังสือพิมพ์เดลินิวส์	http://www.dailynews.co.th
หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ	http://www.thairath.co.th
หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์	http://www.bangkokpost.net หรือ http://www.bangkokpost.co.th

หนังสือพิมพ์นิสิตนักศึกษา ของคณะนิเทศศาสตร์จุฬาฯ

<http://www.commart.chula.edu/thestudent.html>

มีข้อถกเถียงมากมายเกี่ยวกับการก้าวสู่การเป็นหนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ว่ามีข้อดี ข้อเสียอย่างไร และมีแนวโน้มจะเป็นไปได้แค่ไหน เมื่อใด แต่สิ่งที่ปรากฏชัด คือ อินเทอร์เน็ต เป็นเทคโนโลยีที่ทำให้โลกไร้พรมแดน และนับวันจะมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การแบ่งประเภทของหนังสือพิมพ์ที่กล่าวมานี้ เป็นการแบ่งตามหลักสากลนิยม ในความเป็นจริงแล้ว หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งๆ อาจมีลักษณะหลายๆ ประการ ซึ่งเข้า

ข่าวหนังสือพิมพ์หลายประเภท เช่น เป็นหนังสือพิมพ์ระดับชาติที่มีขนาดใหญ่ และเป็นหนังสือพิมพ์กรอบเช้าแบบประชานิยมที่จัดทำในรูปแบบหนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ในฉบับเดียวกัน ดังนั้น การศึกษาประเภทของหนังสือพิมพ์ จึงเป็นการทำความเข้าใจถึงรูปแบบลักษณะ เนื้อหา ของหนังสือพิมพ์ที่มีอยู่อย่างหลากหลายมากกว่า การแบ่งประเภทอย่างเฉาะเจาะจง

การเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์เป็นธุรกิจประเภทหนึ่ง ที่มีลักษณะพิเศษ คือ เป็นสถาบันสาธารณะด้วย ดังนั้น จึงต้องดำเนินกิจการเพื่อความอยู่รอดควบคู่กันไปกับการรับใช้สังคม รูปแบบการเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ อาจแบ่งออกได้เป็น

1. เอกชนเป็นเจ้าของกิจการ หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบนี้ ซึ่งการดำเนินงานอาจจะแบ่งออกได้ 3 แบบ ดังนี้

1.1 เจ้าของเป็นผู้ประกอบการเอง ได้แก่ การเป็นเจ้าของคนเดียว คูแเลกิจการทั้งหมดเองทั้งด้านธุรกิจและงานในกองบรรณาธิการ รูปแบบนี้เกิดขึ้นในสมัยแรกๆ ซึ่งกิจการหนังสือพิมพ์ยังไม่แพร่หลายมากนัก ธุรกิจหนังสือพิมพ์ยังอยู่ในวงจำกัด จำนวนจำหน่ายไม่มากนัก ในปัจจุบันหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ฉบับเล็กๆ มักดำเนินกิจการในรูปแบบนี้

1.2 ห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท เป็นการรวมตัวกันของปัจเจกชนเพื่อประกอบธุรกิจหนังสือพิมพ์ร่วมกัน รูปแบบนี้มีข้อดี คือ แหล่งเงินทุนมาจากหลายฝ่าย มักมีการกระจายอำนาจ ช่วยกันรับผิดชอบ และช่วยกันตัดสินใจ นโยบายการทำงานมักเป็นระบบมากขึ้น หนังสือพิมพ์ในประเทศไทยนิยมดำเนินธุรกิจในรูปแบบนี้กันมาก

1.3 บริษัทมหาชน เกิดขึ้นจากการที่ธุรกิจหนังสือพิมพ์ได้ขยายตัวขึ้นมากจนกลายเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก ดังนั้น หนังสือพิมพ์จึงดำเนินธุรกิจในรูปแบบบริษัทมหาชน โดยจัดขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์เพื่อระดมทุนจากผู้ถือหุ้น ซึ่งประชาชนทั่วไปก็มีสิทธิ์ซื้อหุ้นเป็นเจ้าของกิจการได้ หนังสือพิมพ์เองสามารถขายหุ้นให้แก่พนักงานได้ด้วย ดังนั้น จึงมีข้อดี คือ ทำให้พนักงานรู้สึกมีความเป็นเจ้าของกิจการ การระดมเงินทุนจำนวนมากได้ ทำให้สามารถพัฒนาวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี ตลอดจนขยายธุรกิจได้รวดเร็ว เช่น

บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) ดำเนินธุรกิจสิ่งพิมพ์ทั้งหนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ จัดพิมพ์หนังสือเล่ม บริษัท เนชั่นมัลติมีเดียกรุ๊ป (Nation Multimedia Group Public Co. Ltd. ดำเนินธุรกิจด้านสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ด้วย เป็นต้น

2. รัฐเป็นเจ้าของกิจการ ในกรณีเช่นนี้ รัฐต้องการใช้หนังสือพิมพ์เพื่อการแจ้งข่าวสารของทางราชการ หนังสือพิมพ์จึงมักมิได้ทำหน้าที่อย่างรอบด้านเหมือนหนังสือพิมพ์ของเอกชน ตัวอย่างหนังสือพิมพ์ของรัฐ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย์

3. รูปแบบอื่นๆ ตัวอย่างเช่น หนังสือพิมพ์ของนักการเมือง หรือพรรคการเมือง หนังสือพิมพ์ขององค์กรต่างๆ เช่น องค์กรที่รวมตัวกันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว หนังสือพิมพ์ฝึกหัดของสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น

โดยกำเนิด โดยธรรมชาติ และโดยรากเหง้าของหนังสือพิมพ์แล้ว หนังสือพิมพ์เป็นสื่อของสาธารณชน ดังนั้น ความมีอิสระ และความเป็นกลาง จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หนังสือพิมพ์ดำรงอยู่ได้ด้วยความน่าเชื่อถือ การใช้ความเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ เพื่อใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์ จึงมักเป็นภัยต่อกิจการหนังสือพิมพ์เอง ดังนั้น ไม่ว่าจะดำเนินธุรกิจในรูปแบบใด การจัดโครงสร้างขององค์กรที่ดี และการทำงานด้วยความโปร่งใส จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้กิจการหนังสือพิมพ์ดำเนินไปด้วยดี